

**Актив психолога и педагога запослених
у основним и средњим школама Србије**

Министарству просвете
Покрајинском секретаријату за образовање, прописе, управу и националне мањине –
заједнице Војводине
Националном просветном савету
Друштву психолога Србије
Педагошком друштву Србије
Заводу за унапређивање образовања и васпитања
Филозофском факултету у Београду, Одељењу за психологију и Одељењу за педагогију
Филозофском факултету у Новом Саду, Одсеку за психологију и Одсеку за педагогију
Филозофском факултету у Нишу, Департману за психологију и Департману за педагогију

ОТВОРЕНО ПИСМО

Ми, психолози и педагози запослени у основним и средњим школама у Републици Србији, првенствено подстакнути реакцијама надлежних органа, медија и јавности на трагичне догађаје који су се одиграли у претходном периоду, приликом чега су наше колегинице и колеге виђени као главни или чак искључиви кривци, али и све тежим положајем у школама у којима радимо, одлучили смо се да вам се обратимо на овај начин у намери да, пре свега, одбранимо достојанство и част наших професија, али и да се заложимо за положај који заслужујемо.

Свесни величине ових трагедија, а залажући наше професионалне интегритете, одговорно стојимо на становишту да немамо ниједан други мотив – лични, политички, идеолошки нити било који други – осим да укажемо на неодрживост положаја у коме смо се нашли стицајем низа околности.

1. Психолози и педагози чине окосницу тзв. стручних служби у основним и средњим школама, које су се нарочито развиле током последње три деценије. Готово неприметно, из године у годину, од једне до друге верзије Закона о основама система образовања и васпитања и разних подзаконских аката, терет задужења и одговорности психолога и педагога је бивао све већи, док није доведен до тачке када више не постоји особа која би

могла да испуни све прописане захтеве. У самом финишу овог процеса дошли смо до апсурда по коме су психолози и педагози постали најодговорнији и најчешће прозивани за сва лоша збивања у нашим школама; апсурда, јер у школама постоје и други запослени. Чињеница да приликом немиких догађаја инспекције куцају прво, а често и само на наша врата, и да се у медијима шири слика о психолозима и педагозима „који ништа не раде“, најбоље сведочи о томе.

2. Брзо претраживање последње верзије Закона о основама система образовања и васпитања од 27. 10. 2023. показује да се израз *стручни сарадник/сарадници* помиње 139 пута. Речју, ми покривамо сваку област живота и рада школа, чланови смо већине стручних и саветодавних тела, водимо безброј евиденција (обавезних чак 48!). Пракса појединих школа нам је у тишини изнедрила бројне друге задатке који нигде нису прописани, али их ми ипак обављамо, попут низа административних послова и уноса података у *ЈИСП*.

3. Све чешће и све више нам се намеће одговорност за поступке и понашање ученика у њихово приватно време, изван школе и потпуно невезано за наставу, што потврђује и последња верзија Закона о основама система образовања и васпитања. Том приликом је прво питање надлежних органа *шта смо МИ учинили да до тога не дође*. Остали запослени се ретко или уопште не помињу. Тада се трага за неким пропустом у нашем раду не би ли се потврдио већ спреман закључак да он свакако постоји. Приписује нам се улога оних који су у неким кризним ситуацијама чак одговорнији од родитеља. Не прихватамо улогу органа старатељства. Сада стрепимо 24 часа на дан, као да се налазимо на пасивном даноноћном дежурству.

4. Лаичка јавност има право да не прави разлику између школског психолога и клиничког психолога-психотерапеута, али не и надлежни органи. Улога првих је да саветују, а других да дијагностикују и *лече*. Међутим, од школских психолога се све чешће очекује да благовремено идентификују *ризичне* ученике и прецизно предвиде њихово понашање. Такав поступак нити је етички нити научно оправдан. Ми нисмо део здравственог, већ образовног система. Школе су високоструктурисане средине у којима ученици манифестују само део укупног репертоара свог понашања.

5. Од психолога и педагога се очекује апсолутна успешност у промени понашања ученика. Лекари можда могу понекад да не успеју да излече улкус или депресију, али ако ми не успемо да променимо понашање неког ученика, онда се закључује да нисмо све предузели

или да нам је приступ био погрешан. Занемарује се деловање и снага фактора који су скоро потпуно изван наше контроле (медији, ваншколске вршњачке групе, друштвене мреже...).

6. И јавност и надлежни сматрају да нам је дужност да искоренимо насиље у школама, да створимо савршено безбедну средину за све ученике. Не постоји ниједна активност у школама која погодује настанку насиља у њима; оно настаје на другим местима. Узроци насиља су скоро потпуно ван домаћаја нашег деловања. Ми се, у суштини, бавимо последицама, а то битно умањује ефикасност нашег деловања. Иако је то знано свима, ипак трпимо свакодневни притисак да спречимо и елиминишемо насиље као најодговорнији актери у образовању.

7. Из пристојности и разумевања за све којима се обраћамо, зауставићемо се на овој тачки. Све што смо до сада навели остварујемо у срединама са више стотина а неретко и преко хиљаду ученика, односно више десетина одељења. Заглављени у све обимнијој документацији и евиденцијама, као и у све сложенијим процедурама, не успевамо да допремо до свих ученика. Папири су постали важнији од стварних резултата. Број деце са потребом за одређеним видом наше подршке се рапидно повећава, тако да смо принуђени да дефинишемо приоритете, и за то преуземо одговорност. По већ устаљеном обрасцу, спочитаће нам се „да ништа не радимо“ ако нам у растућем мноштву послова промакне неки проблем. И све то са платом психолога и педагога са двадесет година радног искуства која је мања од плате наставника-приправника са одељењским старешинством, који у неким срединама има четири или пет ученика у одељењу.

Закључујемо да се постепено ствара атмосфера у јавности, да смо од решења постали проблем националног образовног система. Ретко се може чути о нашем доприносу, скоро нико не говори с којим се све изазовима успешно носимо. Наметнуло нам се питање да ли би наше школе биле ефикасније и успешније без нас? Шта би се догодило да ученици, родитељи и наставници остану без наше подршке? Ми се не боримо за привилегије, већ само за бољи статус и одговорност сразмерну нашим стварним моћима у установама у којима радимо.

Отворено писмо прате наши конкретни захтеви, упућени релевантним установама.

У чврстој вери да ћете разумети и подржати нашу праведну борбу, захваљујемо вам се на времену које сте посветили овом писму и надамо се конкретним корацима.